

νων ἦσαν γέννημα τῶν διχονοιῶν καὶ τῶν στάσεων, αἵτινες καὶ μόναι, ὡς γράφει, ἐκληροδοτήθησαν εἰς τοὺς ἀπογόνους τῶν.

Μετὰ δακρύων διαγράφει τὴν κακὴν διοίκησιν τῶν Τούρκων, τὴν ἐλλείψιν εὐνομίας, καὶ δικαιοσύνης τιμωροῦ τοῦ ἐγκλήματος, τὰς δηώσεις τῶν στρατιωτῶν, τὰς πυρπολήσεις τῶν χωρίων, τὰς αἰχμαλωσίας· « μὰ τί νὰ τὰ λέγω, » ἐπιφέρει, ὅπου εἶν' εἰς ὅλους γνωστά. Ἐδῶ ἡμ' » ποροῦσέ τινας νὰ ἐξαπλωθῇ πολλὰ ἔχοντας » κακὴ τύχη, καὶ πολλὴ ὕλην, μὰ..... »

Τὰ μετὰ τὸ μὰ ἀποσιωπητικὰ δὲν εἶνε ἡμέτερα, ἀλλὰ τοῦ βιβλίου τοῦ Φιλιππίδου· μαρτυροῦσι δὲ πνιγμὸν στεναγμοῦ τοῦ συγγραφέως εἰς τὰ βάθη μεγάλου στήθους, ἐγκλεινontos φλόγα ἡφαιστείου, μὴ δυναμένου νὰ ἐκραγῇ.

Ζητεῖ εἰς τὰς περιγραφὰς του καὶ εἰς τὰς ἐκθέσεις τὰς ἱστορικὰς νὰ διδάξῃ τοὺς ὁμοεθνεῖς τὸ σέβας πρὸς τὰ κοινὰ καὶ δημόσια, τὸ σέβας πρὸς πᾶσαν θρησκείαν, διό καὶ εἰς τὴν θρησκομανίαν, ἢ θεοληψίαν, ὡς ὀνομαζει, ἀποδίδει τὸ ἐπιθετὸν « καταραμένη ».

Καίτοι δὲ ὁ Φιλιππίδης ἦτο κληρικός, ὡς καὶ ὁ συνεργάτης αὐτοῦ Κωνσταντᾶς, οὐχ ἥττον ἀπροκαλύπτως ἐπιτιμᾷ τὴν ἀμάθειαν καὶ αἰσχροκέρδειαν τῶν ἱερέων καὶ ἀρχιερέων. Περιγράφων τὰ Χάσια τῆς Θεσσαλίας ἐν ἄλλοις σημείοι « Οἱ » ἱερεῖς τοὺς εἶναι καὶ πρακτικοὶ εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά, καὶ εἰμποροῦσαν νῆναι καὶ προκομῆναι, ἂν ἐλάβαναν καὶ οἱ ἅγιοι ἀρχιερεῖς » καί ποια ἐπιμέλεια, τὸ ὅποιο εἶναι καὶ ἀπαραιτήτῳ τοὺς χρέος, μὰ αὐτοί, καθὼς καὶ ἄλλοι, » δὲν κιττάζουν παρὰ τὰ χειροτονικά μόνον, καὶ » νὰ γίνωνται καὶ πολλοί, διὰ νὰ πέρουν καὶ ἡ » ἀγιωσύνη τοὺς πολλὰ. Ἡ ἐκκλησία, ἃς τολμή- » σω νὰ τὸ πῶ, ἐκατήντησε τὴν σήμερον ἕνα » μυστηριώπῳ· τὸ ἐποίησατε τὸν οἶκον τοῦ » πατρός μου οἶκ... κανένας δὲν τ' ἀκούει ».

Κατακρίνει τοὺς μοναχοὺς τοῦ Ἁγίου Ὄρους διὰ τὴν ἀμάθειαν αὐτῶν καὶ αἰσχροκέρδειαν. Εἰς ὅλα τὰ μοναστήρια « σχεδὸν εὐρίσκονται βιβλία » θήκαις παλαιαῖς, μὲ διάφορα χειρόγραφα βιβλία, ἀπὸ τὰ ὅποια πολλὰ καὶ τὰ καλλίτερα » ἐπῆραν οἱ Εὐρωπαῖοι· οἱ ἅγιοι πατέρες μικρὰ » φροντίζουν διὰ παρόμοια πράγματα ».

Ψέγει τὴν περιοδείαν τῶν μοναχῶν πρὸς ἀργυρολογίαν, « ἔργο ὅπου δὲν εἶνε ὄχι μόνον καλο- » γερικόν, ἀμὴ μήτε χριστιανικόν, μήτε ἀνθρώπι- » νο ». Ἀν' ἦσαν, λέγει, καλοὶ καλόγεροι δὲν ἔπρεπε νὰ λαμβάνωσιν οὐδὲ τὰς ἐλεημοσύνας, ἃς προσφέρουσιν οἱ προσκυνηταί.

Συνάισθανόμενος δὲ ὅτι ὡς ὢν κληρικός ἡδύνατο νὰ κατακριθῇ τοιαῦτα γράφων, ἐπιφέρει « Ὁ δεισιδαίμων καὶ ὑποκριτὴς θὰ στοχασθῇ » αὐτὰ ὅπου εἶπα ὡς λόγια ἐνὸς αἰρετικοῦ, ἐνὸς » ἀσεβοῦς· ὁ φωτισμένος ὁμῶς καὶ ἀληθινὸς χρι-

» στισιανὸς δὲν θὰ τὰ στοχασθῇ τοιαῦτα· ὅστε- » ρα ἐγὼ λέγω ἐκεῖνο ὅπου φρονῶ· ἐξομολογοῦμαι » τρόπον τινὰ τὰ φρονήματά μου ὑμῖν, ἵνα εἰς ὅλο τὸν κόσμον. »

Ἀνερχόμενος εἰς τὴν γένεσιν τῶν Μονῶν λέγει ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ βασιλεῖς, « ἐσπούδαζαν νὰ » ἀποκτήσουν εἰς τὸ βασίλειόν τους καλοτέρους » πολλοὺς καὶ ἔχι στρατιώτας, νομίζοντας πῶς » μὲ τὸ κομποσχοῖνι ἤθελαν διωξῇ τὸν Ἀραβὰ » ἀπὸ τὸ μεσημβρινόν, τὸν Τούρκο ἀπὸ τὸ ἀνα- » τολικόν, τὸν Σκυθὴ ἀπὸ τὸ βόρειον, καὶ τὸν Ἰτα- » λὸ ἀπὸ τὸ ἐσπέριον. » Πιστεῖται ὅτι ἡ πληθὺς τῶν Μονῶν ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς καταστροφῆς τοῦ Βυζαντίου· διότι ἐν κοινωνίᾳ « τῆς ὁποίας τὰ » μέλη δὲν εἶν' ἐξίσου ἐνεργά, κλίνει καὶ αὕτῃ » εἰς τὸν ἀφανισμό τῆς... εἰς μίαν τέτοια » πολιτείαν ὁ ἀργὸς καὶ ἡδουτὴς εἶναι ἐχθρὸς τοῦ ἐνεργοῦ καὶ δουλευτοῦ. »

Ἐν τῇ γεωγραφίᾳ δὲ τῆς Ἰταλίας, Σικελίας, Ἰσπανίας ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἱεροκρητηρίων, κατὰ τῶν « παπάδων » καὶ « τῶν καλοτέρων » τῶν χωρῶν τούτων ὡς συντελούντων εἰς καταστροφὴν μᾶλλον ἢ εἰς ὠφέλειαν. Δὲν ἐδίστασε δὲ παντάπασι ν' ἀναγράψῃ ὅτι καὶ εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης « ἐσυνήργησαν οἱ » ἀγιώτατοι πατέρες τοῦ Τζιουσμοναστηρίου μὲ » τὸν τρόπο ὅπου τοὺς ὑπαγόρευσε ὁ δάσκαλός τους ὁ διάβολος τὴν προδοσίαν ».

(Ἐπεται συνέχεια).

ΑΝΤ. ΜΗΔΙΑΡΑΚΗΣ

Η ΜΙΚΡΑ ΧΑΝΟΥΜΙΣΣΑ

Ὀδοιπορικὴ ἀνάμνησις.

Μεταξὺ τῶν ἐπιβατῶν, οὓς παρέλαβεν ἡ Ὑδρα ἐκ Πρεβέζης, ὁ μᾶλλον ἄξιος προσοχῆς καὶ διὰ τὴν πλουσίαν αὐτοῦ περιβολὴν καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀποσκευῶν, ἃς ἀπεκόμιζεν, ἦν τουρκαλθανὸς τις βέης ἀπερχόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τῶν δύο ἀνηλίκων υἱῶν καὶ τῆς θυγατρὸς του, κόρης εἰκοσαετοῦς.

Τὸ ἐνδύμα αὐτοῦ ἦτο πολὺπτυχος φουστάνελλα, ἐρυθρὰ ἀργυροποίκιλος φέρμελη, καινουργές σελάχιον ἀπαστράπτων ὅλον διὰ τῶν χρυσῶν αὐτοῦ παρυφῶν καὶ τῶν πολυτίμων πιστολιῶν καὶ χαντζαρίων, τὰ ὅποια περιεῖχεν ὡς κάλυμμα δὲ τῆς κεφαλῆς ἔφερε τὸ ἐθνικὸν τῶν Ὀθωμανῶν γαστροειδὲς φεσάκιον. Ἡ φυσιογνωμία του ἦτο τραχεῖα, συνωφρωμένη, καὶ τὸ βλέμμα του, στιλπνὸν καὶ κοπτερόν ὡς ἡ ἀκωχὴ τῶν δαμάσκηων ἐγχειριδίων του, προσηλοῦτο, ἐκαρφοῦτο τοσοῦτον ἀπηνῶς ἐπὶ τῶν ἄλλων ὀφθαλμῶν ὡς ἂν ἤθελε νὰ τοὺς ἐξορῇ. Οἱ υἱοὶ του ἦσαν παιδάκια τὸ μὲν δεκαπενταετές, τὸ δ' ἔτερον δεκαετές ἴσως, μικρογραφίαι τοῦ ἰδίου πατρὸς,

νεοσσοί ἰέρκκος μὴ ἀποπτάντες ἔτι τῆς φωλεᾶς των. Τὸ ἔνδυμά των ἦτο συνήθης εὐρωπαϊκὴ στολή ἐκ μολυβδοχόρου λινού, ποικιλλομένη μόνον διὰ ζευγους καινουργεστάτων τσαρουχιῶν. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔφερον ἐρυθρότατα φεσάκια, ἀμφοτεροὶ δ' ἦσαν ἰσχυροὶ καὶ εὐμήκεις ὡς στελέχη.

Ἐνῶ ὁ πατήρ καὶ οἱ δύο υἱοὶ ἐνησχολοῦντο εἰς τὴν ἀπὸ τῆς λέμβου παραλαβὴν καὶ τοποθέτησιν τῶν ἀποσκευῶν των, αἵτινες ἀπετελοῦντο κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ μεγάλων κοφίνων, ἡ κόρη, περιβεβλημένη κυανὴν στολήν μετὰ λευκῶν τριχάπτων, ἥς ἡ ποιότης ἐνεθύμιζε τὰ ὄμματα τῆς ἡμετέρας ἀπόκρεω, κεκαλυμμένη τὴν μορφήν διὰ πυκνοῦ πέπλου, ἀποκρύπτουσα ἔτι καὶ αὐτὰς τὰς χεῖρας χάρις εἰς τὰ χειρόκτια τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ἐκάθητο ἐπὶ χιαστοῦ σκίμποδος παρὰ τὴν πρύμνην—οὐχὶ μόνῃ.

Αἱ μαύραι δούλαι τῆς, πέντε τὸν ἄριθμόν, εἶχον ἀκολουθήσει, μέχρι τοῦ ἀτμοπλοίου προπέμπουσαι τὴν ἀγαπητὴν δέσποιάν των. Καὶ ἐνῶ ἔκειν ἡ ἐκάθητο περίλυπος, συνεσταλμένη, ρίπτουσα κύκλῳ ἑταστικά καὶ δειλὰ βλέμματα διὰ τῶν μῦλιν ἀποκεκαλυμμένων ὀφθαλμῶν τῆς, αἱ πέντε μαύραι, χαμαὶ καθήμεναι σταυροποδῆτι περὶ αὐτήν, ἀποκαλύπτουσαι ἀφροντίστως οὐ μόνον τὰς μορφάς, ἀλλὰ καὶ μέρος τῶν στέρνων αὐτῶν, προσβλέπουσαι θρασέως καὶ προκλητικῶς τοὺς λευκοὺς ἐπιβάτας, ἐφλυαροῦν πλαταγούσαι τὰ παχέα χεῖλη των ἢ ἐκχπνίζον μακρά, κακότεχνα σιγάρα. Αἱ ἐσθῆτες αὐτῶν, ἐφ' ὧν ἀπετυπύτο ἡ κλιμαξ ὅλων τῶν χρωμάτων καὶ τὰ ψευδόχρυσα ψέλλια καὶ ἐνώτια καὶ περιδέραια καθίστων ἀπακισιωτέρας ἐν τῇ ἀντιθέσει τὰς πλεΐας καὶ μελμυχαρεῖς φυσιογνωμίας αὐτῶν με τοὺς ὀδόντας των, λευκοὺς καὶ πρόεχοντας ὡς τὰ πληκτρα κλειδοκυμβαλοῦ. Ἀπετέλουν δ' ἐν μέσῳ τῆς γαλανῆς θαλάσσης αὐταὶ καὶ ἡ μικρὰ Χανούμισσα φανταστικὴν εἰκόνα ὡς σκηνὴν ἀπεσπασμένην ἀπὸ τοῦ παραμύθιον ἐκεῖνο τῆς Βασιλοπούλας, ἣν περιεστούχουν καὶ ἐφύλαττον ἄγρυνά τέρατα, δρακοντες καὶ δρακόντισσαι.

B'

Τὸ ἀτμόπλοιον ἐσύριζε κατ' ἐπανάληψιν προσκαλὼν τοὺς ἐπιβάτας, ὅσοι εἶχον ἐξέλθῃ εἰς Πρέβεζαν ἐπωφελοῦμενοι τῆς διώρου σταθμεύσεως αὐτοῦ, καὶ ὁ Βέης, τοποθετήσας τὰς ἀποσκευάς του καὶ καταλιπὼν φύλακας αὐτῶν τοὺς δύο υἱοὺς ἐπλησίασε τὴν κόρην του ἵνα ἀναγγείλῃ, φαίνεται, πρὸς τὰς μαύρας δούλας ὅτι καιρὸς εἶνε νὰ ἀπέλθωσι, διότι εὐθὺς ἡγήθησαν καὶ αἱ πέντε ὅπως ἀποχαιρετίσωσι τὴν κυρίαν των. Παρελκύνουσαι ἀνὰ μία πρὸ αὐτῆς ἐγονυπέτουν καὶ κλίνουσαι μέχρι τοῦ δαπέδου τὴν κεφαλὴν καὶ διὰ τῆς παλάμης ἀπομασσουσαι τὰς ἀποστιλβούσας ἐκ τῶν δακρύων παρειὰς κατεφίλουν

τὸ δεξιὸν χειρόκτιον τῆς ὀθωμανίδος, καὶ μόνον μία, ἡ πρεσβυτέρα, ἐτόλμησε νὰ ἐναγκαλισθῇ καὶ ἀσπασθῇ αὐτὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Εἵτα ἐκλιναν πάλιν καὶ ἡσπάσθησαν τοῦ αὐθέντου τὴν τραχείαν χεῖρα καὶ διηυθύνθησαν πρὸς τὴν κλίμακα ὀδηγούμεναι ὑπὸ τοῦρκου λεμβούχου ἐνδεδυμένου διὰ τοῦ βαμβακεροῦ ἐκεῖνου βοδοχόρου πανίου, δι' οὗ ἐνδύομεν συνήθως τὰ ἀνακλιτρά μας.

Ἡ μικρὰ Χανούμισσα ἦτο προδῆλως λίαν συγκινημένη ἐκ τοῦ ἀποχωρισμοῦ. Καὶ τὴν μὲν μορφήν αὐτῆς οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἴδῃ, οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμούς, ἄλλ', αἱ νευρικαὶ αὐσπασεῖς, αἵτινες ἐκλόνουν τὸ σῶμά της, ἐνῶ ἀπεχαιρέτιζε διὰ κλίσεως τῆς κεφαλῆς ἐπανειλημμένως τὰς ἀπερχομένας συντρόφους τῆς, ἐμαρτυροῦν ὅτι ἔκλαιε μετὰ σιωπηλῶν λυγμῶν.

Τὸ ἀτμόπλοιον ἀπῆρε τὴν ἄγκυραν καὶ ἀπέπλευσε τῆς Πρεβέζης. Λέγουσιν ὅτι μετὰ τὸν ἀπαράμιλλον Βόσπορον ἡ εἰσόδος τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου εἶνε ἀπὸ ἀτμοπλοίου ἡ ὠραιότερα παράκτιος θέα ἐκ τῶν τόσων ὠραίων τῆς Ἀνατολῆς. Ἀγνοῶ κατὰ πόσον ἡ ἀποδιδόμενη ὑπεροχὴ κάλλους εἶνε δικαία, τοῦτο μόνον ἐκ πείρας γνωρίζω ὅτι τὸ πανόραμα τῆς γραφικωτάτης ἐκείνης ἀκτῆς, ἣν λούουσι τὰ γαλανώτερα ὕδατα τοῦ κόσμου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἄλλα τῶν ἐλαιῶν, αἵτινα περικαλύπτουσιν αὐτὴν σκιερὰ καὶ μυστηριώδη καὶ στεφανοῦσι κορυφαὶ βουνῶν λαμπραὶ ὡς βασιλεῶν θρόνοι, ἐξεγείρει ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ θεατοῦ τὸ γλυκὺ καὶ μελαγχολικὸν συναίσθημα, τὸ ὁποῖον μόνον ἡ θέα ἐξόχων φυσικῶν καλλονῶν δύναται νὰ ἐξεγείρῃ, συναίσθημα, τὸ ὁποῖον εἶνε ἄρ' ἐνὸς ὡς τίς νοσταλγία καὶ πόθος τοῦ ἀπολεσθέντος Παραδείσου τῆς ἀνθρωπίνης εὐτυχίας καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐλπίς γλυκεῖα περὶ ἀνακτήσεως αὐτοῦ ἐν τῷ μέλλοντι.

Ὑπὸ τοιοῦτο κλαυθμηροῦ ἅμα καὶ μελωδικοῦ βαυκαλήματος, λικνιζομένη ἡ ψυχὴ μου ἐδυθίζετο εἰς τὸ γλυκύτατον τῶν ὀνείρων, εἰς τὸ ὄνειρον τῆς ἀγάπης. Καὶ οἱ ὀφθαλμοί μου κατὰ ὄνειρον τῆς ἀγάπης. Καὶ οἱ ὀφθαλμοί μου κατὰ μικρὸν ἐκαλύπτοντο ὑπὸ θολῆς σκέπης, καὶ ὅλη ἡ ἔκτασις τοῦ ἀπείρου, ἥτις ἐξετυλίσσετο πρὸ αὐτῶν, ἐστενεῦτο, συνεπυκνύετο εἰς μικράν εἰκόνα ἀγαπητῆς μορφῆς, ἥτις ἡωρεῖτο ὡς ἐλάχιστον βοδινὸν σύννεφον τῆς δυνεως φατιζομένη ὑπὸ δύο ἀστέρων, τῶν ἰδίων αὐτῆς ὀφθαλμῶν.

— Ἐφέντη μ' ἑαίνεις ἕνα ῥαχί;

Ἐστράφην αἰφνης συνελθὼν, καὶ ἐστράφη τῶσφ βιαίως, ὥστε μικροῦ δεῖν ἀνέτρεψα διὰ τοῦ ἀγκῶνος τὸ ποτήριον τὸ ὁποῖον μοὶ ἔτεινεν ὁ παρακαθήμενος Βέης.

Πῶς ἦτο δυνατόν ν' ἀπορρίψω τὴν φιλοξενον προσφοράν τοῦ ὀθωμανοῦ καὶ μάλιστα εἰς ὥραν τόσῃ κατάλληλον, πρὸ τοῦ γεύματος; Ἐλαβον τὸ ποτήριον καὶ ἐκένωσα αὐτὸ εἰς ὕγιαν του. Σπείσας δ' ἐκεῖνος ἐπλήρωσεν αὐτὸ πάλιν ἐκ

μεγάλης φιάλης, ἣν ἐκράτει ἐν τῇ ἀγκάλῃ καὶ μοι ἀπέδωκε τὴν πρόποσιν.

Ὁμολογῶ ὅτι μεθ' ὅλας τὰς ἀγαθὰς διαθέσεις τοῦ Βένῃ ἡ γειτονία του δέν μοι ἦτο καθ' ὑπερβολὴν εὐχάριστος. Ἀνησύχουν δ' ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς θέας τῆς κολοσσαίας ἐκείνης φιάλης τοῦ οἰνοπνεύματος, ἥτις μεταγγιζομένη κατὰ μικρὸν εἰς τὸν στόμαχον καὶ εἰς τὰ λογικὰ τοῦ κυρίου τῆς ἡδύνατο ν' ἀνάψῃ φλόγας μίσους, ὀργῆς, ἐκδικήσεως — τίς οἶδε! Καὶ αὕτῃ δὲ ἡ παρουσία τῆς νέας ὀθωμανίδος ἤβξανε τὴν ἀνησυχίαν μου. Ἐκάθητο πλησίον τοῦ πατρός της, σιωπηλὴ καὶ τεθλιμμένη πάντοτε, ὡς ἦτο δ' ἐπόμενον ὅλων τῶν ἐπιβλαπτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ προσηλθόντο ἐπ' αὐτῆς ἐταστικοὶ μέχρις ἀδιακρισίας, καὶ πολλοὶ περιπατοῦντες δῆθεν ἄνω καὶ κάτω, ἔφερον τὸ βῆμα ἐγγύτατα αὐτῆς, ἥγγιζον σχεδὸν τὰ κράσπεδα τῆς ἐσθῆτός της. Ἀλλοιομονον ἂν ὁ ἄγριος τουρκαλβανὸς μὴ ἀρκοῦμενος εἰς τὰ βλοσυρὰ βλεμματά, δι' ὧν ἐκεραυνοβόλοι τοὺς ἱεροσύλους, ἐζήτει λόγον διὰ τὴν ὕβριν!...

Χωρὶς νὰ ἔχω πολλὴν ὀρεξίν ὥφειλον ἐν τούτοις ν' ἀποτείνω πρὸς αὐτὸν φράσιν τινά :

— Καὶ μένετε εἰς τὴν Πρέβεζαν; ἠρώτησα.
— Ναί, ναί, εἴκοσι πέντε χρόνια κάθου' ἐκεῖ.
— Καὶ τώρα πηγαίνετε 'ς τὴν Πόλιν;
— Ναί, ἔχω κάτι δουλειάς.
— Δέν θὰ μέινει' ἐκεῖ γιὰ πάντα;
— Ὁχι, θὰ γυρνᾷς ἔς ἕνα μῆνα πάλιν 'ς τὴν Πρέβεζαν. Ἡ εὐγενεία σου ποῦ παγαίνει;
— 'Σ τὰς Ἀθήνας. Ταξίδευσα τὸ καλοκαῖρι εἰς τὴν Ρούμελην καὶ τώρα γυρίζω πάλιν 'ς τὸ σπίτι μου.

— Καὶ τί δουλειὰ κάνεις; Ῥωμῖος εἶσαι ἢ δικηγόρος ἢ ἰατρός.
Ἐμεῖδιασα διὰ τὸ ἀπόφθεγμα, τὸ ὁποῖον ἐν μέρει ἦτο ἀληθές, ἀλλ' ἔσπευσα νὰ διαμαρτυρηθῶ :
— Δέν εἰμαι οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο.
— Ἀμ τί κάνεις;
— Γράφω!
— Γραμματικός;...
— Ἀπάνω κάτω... δημοσιογράφος.
— Τί θὰ πῇ αὐτό;
— Γράφω εἰς ἐφημερίδας.

— *Γαϊστατζής!*... ἄφερμι!... Γράφεις 'ς τὸ χαρτί ὅ,τι σοῦ κατέβη, τὰ περναῖς 'ς τὴν στάμπα καὶ ὁ ντουγιᾶς τὰ διαβάζει μὲ ὀρθάνοικτα ῥάγια καὶ τὰ θαρρεῖ πῶς εἶνε ὅλο καὶ σοφία γεμάτα. Ὅ,τι θέλετε ἐσεῖς οἱ καλαμαράδες κάνετε σήμερα. Τί νὰ τὰ κάνω τὰ χέρια μου, ποῦ εἶνε τὸ καθένα ὅσος εἶνε ἕνας ἀπὸ σᾶς ὀλάκαιρος, τί νὰ τὰ κάνω τὰ κουμπούρια μου ποῦ τρῶνε ἐξ ἡδραμιῶν βόλι, τί νὰ τὰ κάνω τὸ γιγαταγάκι μου ποῦ ζουρίζει καὶ τοῦ ντερβίση τὰ γένεια; Μὲ μὴ κόλλα χαρτί καὶ μ' ἕνα παλαιοκοντύλι, μοῦ τὰ παίρνετε ὅλα ἐσεῖς καὶ μὲ δένετε καὶ πισθάγκωνα.

Καὶ ὁ Βένῃ ἐπεσφράγισε διὰ βαθέος στεναγμοῦ καὶ διπλοῦ ποτηρίου ῥακῆς τὸ παράπονον του.

Ἡθέλησα νὰ ἀντιτείνω εἰς τοὺς λόγους του :

— Αὐτὸ ποῦ λέτε δέν εἶνε σωστόν. Τί ἔμπορεῖ νὰ κάνῃ κανεὶς χωρὶς τὴν δύναμιν τῶν ὀπλων, ἀλλὰ μόνον μὲ τὴν πέννα καὶ τὸ καλαμάρι;

Ἡ μορφή του κατέστη εἰρωνικὴ αἰφνης :

— Τί ἔμπορεῖ; Μπορεῖ νὰ κάνῃ τὴ Θεσσαλίαν ῥωμαϊκὴν, ὅπως τὴν κάνατε ἐσεῖς.

Προτέθηκε δ' εὐθὺς προσηνέστερος :

— Ἐγὼ τὸ ἀγαπῶ τὸ ῥωμαϊκόν. Μὰ τὸ ἤθελα περὶ παλληκάρη. Ἡθελα νὰ ῥοδοῦτε ἑλιγώτερο μέλανι καὶ πλειότερο μπαροῦτι. — Ἐλα! πιές ἕνα ποτήρι ἀκόμη νὰ κάνῃς ὄρεξι.

Ἀπεποιήθη ἐῖπων ὅτι δέν εἰμαι συνειθισμένος εἰς τὸ οἰνόπνευμα.

— Καλαμαράδες, καλαμαράδες! ἐπέφερε μειδιών καὶ ἐκένωσεν αὐτὸς τὸ ποτήριον.

Στραφεὶς δ' εἶτα πρὸς τὴν παρακαθημένην κόρην ἀπέτεινε τουρκιστὶ τὸν λόγον καὶ ἔτεινε πρὸς αὐτὴν τὸ ποτήριον πλήρες. Ἀμυχανοῦσα δ' ἐκείνη πῶς νὰ πῇ χωρὶς ν' ἀποκαλύψῃ τὴν μορφήν μέχρι τοῦ στόματος, προέτεινεν ὡς ἀσπίδα κατὰ τῶν ἀνδρῶν βλεμμάτων τὸ ἀλεξήλιόν της ἡνεωγμένον καὶ ἐκλείσει πάλιν αὐτὸ μόνον ὅταν ἀπέδωκε κενὸν τὸ ποτήριον.

— Ἀφερμι, Ντουτσα! εἶπεν ὁ Τούρκος ἐναβρυνόμενος ἐπὶ τῇ φιλοποσίᾳ τῆς κόρης.

Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ χωρὶς νὰ θελήσω τὸ βλέμμα μου προσέπεσεν ἐπ' αὐτῆς καὶ ἐσταμάτησε μίαν στιγμὴν ἐπὶ τοῦ μικροῦ κομποῦ ποδὸς της περιβεβλημένου στυλινὸν μέλαν ὑπόδημα, ὅπερ προέβαλλεν ὑπὸ τὴν ἐσθῆτα καὶ ἔκρουε μετ' ἀνυπομονησίας καὶ στενοχωρίας τὸ δάπεδον. Διέτρεξεν εἶτα ὅλην τὴν κυματοειδῆ γραμμὴν τοῦ σώματός της μέχρι τῶν δύο λαμπρῶν ὀφθαλμῶν οἵτινες μὲ παρετήρουν περιέργως.

Ἀνεσκίρτησα, ἐβρίγησα, ἡ ὄψις μου παρήλλαξεν αὐτοστιγμῇ, ὥστε ὁ καλὸς ὀθωμανὸς ἀνησυχῶν μὲ ἠρώτησε τί ἔχω καὶ ἂν ἐξακίσθηκα, καὶ ἂν θέλω ἐν ῥακί τὸ ὁποῖον κάμνει καλὸν εἰς τὸ στομάχι. Ἀπεποιήθη καὶ πάλιν, προφασισθεὶς δὲ ὅτι πηγαῖν νὰ ἡσυχάσω ἀπεμακρύνθη ἀφ' ἑξέρια καὶ δευτερον λαθραῖον βλέμμα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς μικρᾶς ὀθωμανίδος.

Ὁχι! δέν ἦτο ἀπάτη!... οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι ὀφθαλμοὶ, οἱ ἔχοντες σχῆμα τέλειον ἀμυγδαλωτόν, οἱ περικλείοντες ἐντὸς τῶν μεταξίνων τριχάπτων τῶν βλεφαρίδων τῶν κόρην βελουδίην καὶ λεύκωμα γαλακτώδους διαυγείας, οἱ ζωγραφούντες τὴν ἡρεμίαν λίμνης ἀντανακλώσης ἀκτίνος ἡλίου δέν ἦσαν ἄγνωστοι εἰς ἐμέ.

Ἦσαν αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἱ ὀφθαλμοὶ, οὓς μετὰ τὸ σου πόνου κατέλιπον ἀναχωρῶν ἐξ Ἀθηνῶν,

αὐτοὶ ἐκεῖνοι οὐς μετὰ τόσης χαρᾶς ἔσπενδον νὰ ἐπαινῶν πάλιν. Ἡ συμπαθὴς ἔκφρασις, ἡ ἱλαρότης, ἀκόμη ἡ παραδόξος συστολή καὶ διαστολή αὐτῶν ἦτο ἀπαραλλάκτος. Ἐν ἔξῳ εἰς ἄλλους χρόνους καὶ ἄλλους καιροὺς, θὰ ἐπίστευον ἴσως ὅτι ἤμην τὸ θυμὰ μαγικῆς πλεκτάνης, ἀλλ' ἤδη ἐπειθόμην μόνον ὅτι ἤμην θυμὰ ἀπλοῦ παιγνίου τῆς τύχης, ἀπλῆς συμπτώσεως ὁμοιότητος. Καὶ ἐνῷ ἡ αἰφνίδιος ταραχὴ μου κατεπραῦνετο κατὰ μικρὸν, ἀνερριπίζετο ὁμῶς καὶ ἐκορυφούτο ἡ περιέργεια καὶ ἐπεθύμουν σφόδρα νὰ ἴδω μέχρι τίνος βαθμοῦ προέβαιναν ἡ σύμπτωσις τῆς παραδόξου ταύτης ὁμοιότητος ἡ περιωρίζετο εἰς μόνους τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἄλλ' ἵνα ἐπιτύχω τοῦτο ἔπρεπε νὰ πείσῃ τὸ κατάρaton γρασμάκιον. Πῶς θὰ τὸ κατῶρθουν;

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ

ΤΗΣ ΔΙΩΡΥΓΟΣ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Ἐξ ἐπιστολῆς φίλου τῆς «Ἑστίας», ἐπισκεφθέντος ἄρτι τὰ ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ τελούμενα ἔργα πρὸς κατασκευὴν τῆς διώρυγος, παραθέντων ἐνταῦθα τὸ ἐπόμενον ἀπόσπασμα, ἐν ᾧ ἐκτίθεται ἡ κατάστασις, εἰς ἣν νῦν εὐρίσκεται ἡ μεγάλη αὕτη ἐπιχείρησις:

Εἰς Κόρινθον ἔφθασα ἄργα· ἔφαγον καὶ ἐκοιμήθην καλῶς ἐν τινι νέῳ ξενοδοχείῳ, τὴν δ' ἐπομένην πρωτὴν εἶχον σκοπὸν νὰ ἀνέλθω εἰς παλαιὰν Κόρινθον, ἀλλ' ὁ καιρὸς ἐξηκολούθει τοσοῦτον βροχερός, ὥστε ἀνέβηκα εἰς ἄλλοτε τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην. Περιερχόμενος λοιπὸν τὰς ὁδοὺς τῆς Κόρινθου παρετήρησα πληθὺν ἐργατῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον Ἰταλῶν, οἵτινες μοι ἐφάνιντο διατεθειμένοι νὰ τείνωσι χεῖρα ἐπαίτου ἕνεκα ἑλλείψεως ἐργασίας, ἣν ἤλθον νὰ ζητήσωσι παρὰ τῇ Ἑταιρίᾳ τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κόρινθου, ἀλλὰ δὲν ἐγένοντο δεκτοί. Τότε μοι ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα νὰ ἐπισκεφθῶ τὰ ἔργα τῆς τομῆς, καὶ ἀμέσως διὰ τῆς ἐτοίμου πρὸς ἀναχώρησιν ἀμαξοστοιχίας τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου ἀνεχώρησα διὰ Καλαμάκιον. Μόλις ἐξήλθομεν τῆς Κόρινθου, εἶδον ἐκεῖ πλησίον μετὰ Κόρινθου καὶ Λουτρακίου οἰκήματα τινα, τὰ ὁποῖα σχηματίζουν τὴν νέαν πόλιν Ποσειδωνίαν, παρὰ τὸ στόμιον τῆς μελλούσης διώρυγος. Ἐκεῖ δὲ φθάσας κατῆλθον τῆς ἀμαξῆς καὶ μετέβην εἰς τὸ μέρος ὅπου ἄρχεται ἡ νέα διώρυξ, εἶχον δὲ τὴν τύχην νὰ φθάσω καθ' ἡν στιγμήν ἐγένετο ἡ δοκιμὴ τῆς νέας βυθοκόρου, περὶ ἧς πάντες ἠκούσαμεν, καὶ τὴν ἐργασίαν τῆς ὁποίας ἀνυπομόνως πάντες περιμένοντες, ὅσοι ἐνδιαφερόμεθα περὶ ἐκτελέσεως ἔργων μεγάλων ἐν Ἑλλάδι, ὡς εἶνε ἡ διώρυξις τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κόρινθου. Ἡ βυθοκόρος ἦτο ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ· τὸ πέραξ ἔδαφος ἐσεῖετο ἐκ τῆς μεγάλης δυνάμεως τῆς μηχανῆς, ἥτις μετὰ

κρότου καὶ πατάγου ἀνέσκαπτε τὴν ὑπὸ τὴν θάλασσαν γῆν. Ἀλλ' αἶφνης τὸ σκάφος ἔκλινε πρὸς τὸ ἕτερον μέρος· ἤκουσα κραυγὰς τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐργατῶν καὶ εἶδον νὰ σταματήσῃ ἡ μηχανή. Πάλιν ἤρχισε νὰ ἐργάζεται, ἀλλὰ πάλιν ἕνεκα τῶν αὐτῶν λόγων ἐστάθη. Μετὰ τινος ἔτι ἀποπείρας ἐχούσας τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, ἀφού συνέβη τι ἐντὸς τοῦ μηχανήματος, οὕτινος δὲν ἀντελήφθην, ἐσταμάτησεν ὁριστικῶς. Κυρίως ἄγνωστος, ὅστις ἐθεᾶτο, ὡς ἐγώ, τὸ πείραμα, ἠθέλησεν, ἐπὶ τῇ παρακλήσει μου, νὰ μοι δώσῃ μερικὰς ἐξηγήσεις, ὅτι ἡ βυθοκόρος «drague Possidonie» ὡς τὴν ὠνόμαζε, πρὸ ἔτους εὐρίσκεται ἐκεῖ, καὶ ἤδη μετὰ πολλὰς ἐπισκευὰς καὶ τελειοποιήσεις ἐτέθη τέλος ἐν ἐνεργείᾳ, ἀλλ' ὅτι αἱ μέχρι τοῦδε γινόμεναι δοκιμαὶ ἀποδεικνύουσιν, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἡ δέουσα ἰσορροπία, διότι τὸ ἔρμα δὲν εἶνε ἀρκετὸν, ἢ τὸ σκάφος στενόν, καὶ ὅτι, ὅπως διορθωθῇ ἡ ῥιζικὴ αὕτη ἑλλείψις, καὶ δυνηθῇ νὰ ἐργασθῇ ὁ μηχανισμὸς οὗτος, ἐξ οὗ πολλὰ ἐλπίζει ἡ Ἑταιρία, θὰ παρέλθῃ καιρὸς, ἐὰν τῶντι παρούσῃσθῃ ἡ ἀνάγκη πλατύνσεως τοῦ σκάφους.

Ἐν τῷ μεταξύ ἀπεφάσισα νὰ διέλθω ὁλόκληρον τὴν γραμμὴν πεζός, ὅπως λάβω ἰδέαν τινὰ τῶν πρὸς τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ ἐργασιῶν. Ἡ Ἑταιρία ἐκτὸς ἀναγκαιούντων οἰκημάτων καὶ ἐργοστασιῶν ἐν Ποσειδωνίᾳ κατασκεύασε μικρὸν λιμένα διὰ δύο βραχιόνων ἐκτενομένων ὑπὲρ τὰ 300 μέτρα ἀπὸ τῆς ἀκτῆς· ἔχει προσέτι ἐκεῖ σταθμὸν τηλεγραφικὸν καὶ τηλεφωνικόν, δι' οὗ συνομιλεῖ πρὸς τὰ ἐν Ἰσθμῷ, τῇ ἐν τῷ κόλπῳ Καλαμακίου παρὰ τὴν ἀντίθετον ἐκβολὴν τῆς διώρυγος πόλει, γραφεῖα αὐτῆς· ἐπίσης ἔχει καὶ σιδηρόδρομον ἐν ἐνεργείᾳ καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν ἀπὸ Ποσειδωνίας μέχρις Ἰσθμίας. Ἀναχωρήσας λοιπὸν ἐκείθεν πεζός μὲ ὅλην τὴν ἀδιάκοπον βροχὴν καὶ τὸ ἐπαισθητὸν ψυχὸς ἠκολούθησα τὴν γραμμὴν τῆς διώρυγος. Ἡ θάλασσα εἰσέρχεται ἐκεῖ ἤδη περὶ τὰ 100 μέτρα εἰς τὴν ξηράν. Προχωρῶν διέκρινα ἀμφοτέρωθεν τὰ ἵχνη τῶν διὰ τὴν διώρυγα ἐργασιῶν τοῦ Νέρωνος συνιστάμενα εἰς ἀποχωματώσεις ἀμφοτέρωθεν, καὶ τὰ ὁποῖα συναντᾷ τις καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν, ἀποτελούμενα ἐκ φρεάτων, ἅτινα ἀνέσκαπτε πρὸς ἐξερεύνησιν πιθανῶς τῆς γεωλογικῆς καταστάσεως τοῦ ἐδάφους, μὴ ὑπαρχουσῶν τότε γνωστῶν τῶν διατρητικῶν μηχανῶν τῆς ἐποχῆς ἡμῶν. Προχωρῶν συνήντησα ἐργάτας τινὰς Μαυροβουνίους ἀνασκάπτοντας καὶ μεταφέροντας τὰ χωμάτα διὰ χειρᾶμαξίων εἰς ἀπόστασιν τινα ἐκτὸς τῆς γραμμῆς· ὑψηλότερον συνήντησα καὶ ἄλλας ὁμοίας ομάδας Ἰταλῶν ἐργατῶν ἀνασκαπτόντων καὶ μεταφερόντων τὸ χωμα διὰ μικρῶν χειροκινήτων ἀμαξίων κυλιόμενων ἐπὶ σιδηρῶν ράβδων. Ἐφθασα οὕτω εἰς τὸ σημεῖον, ὅπου ὁ σιδηρόδρομος Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου διέρχεται τὴν γραμ-